

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
(найменування центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки)
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(повне найменування вищого навчального закладу)
Кафедра «Машини і технологія ливарного виробництва»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Ректор (перший проректор)

“ ” _____ 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ППВВ 01, ППН 04 Нові процеси у ливарному виробництві
(код і назва навчальної дисципліни)

спеціальність _____ 136 Металургія _____
(код і назва спеціальності)

освітня програма (спеціалізація) Ливарне виробництво чорних та кольорових металів і сплавів
(назва спеціалізації)

спеціальність _____ 131 Прикладна механіка _____
(код і назва спеціальності)

освітня програма (спеціалізація) Обладнання та технології ливарного виробництва
(назва спеціалізації)

інститут, факультет Фізико-технічний інститут, інженерно-фізичний факультет
(назва інституту, факультету)

мова навчання _____ Українська _____

Запоріжжя – 2018 рік

Робоча програма Нові процеси у ливарному виробництві
(назва навчальної дисципліни)
 для студентів спеціальності 136 Металургія
 освітня програма (спеціалізація) Ливарне виробництво чорних та кольорових металів і сплавів.
 Спеціальності 131 Прикладна механіка
 освітня програма (спеціалізація) Обладнання та технології ливарного виробництва
 „20” 08, 2018 року – 10 с.

Розробник: Кузовов Олексій Федорович, доцент, к.т.н., доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри (предметної комісії) Машини і технологія ливарного виробництва

Протокол від «22» 08 2018 року № 1

Завідувач кафедри (циклової, предметної комісії) МіТЛВ

«22» 08 2018 року

(підпис)

(Луньов В.В.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією інженерно-фізичного факультету
(шифр, назва)

Протокол від «11» 09 2018 року № 1

«11» 09 2018 року

Голова

(підпис)

(Климов О.В.)
(прізвище та ініціали)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань <u>13 Механічна інженерія</u> (шифр і назва)	Вибіркова	
	Спеціальність <u>131 Прикладна механіка</u> (код і назва)		
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 7		5-й	5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
		9-й	9-й
Кількість кредитів – 6	Галузь знань <u>13 Механічна інженерія</u> (шифр і назва)	Вибіркова	
	Спеціальність <u>136 Металургія</u> (код і назва)		
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 7		5-й	5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин -		10-й	10-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента -	Освітній ступінь: <u>магістр</u>	28 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	год.
		Лабораторні	
		14 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		120 год.	140 год.
Індивідуальні завдання: курсова робота			
Вид контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/3

для заочної форми навчання – 1/11

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – надання студентам теоретичних знань, що відображують найбільш суттєві сучасні досягнення в галузі ливарного виробництва і сприятимуть підсиленню кваліфікаційного рівня магістрів за спеціальностями «Ливарне виробництво чорних і кольорових металів» та «Обладнання ливарного виробництва».

Завдання:

- здобуття нових теоретичних знань в галузі раціональних технологій отримання виливків з щільною литою структурою;
- здобуття поглиблених знань в галузі нових способів формоутворення виливків;
- розширення знань в галузі технології сумішеприготування, нових формувальних матеріалів і сумішей та технологій їх використання, нових технологічних властивостей формувальних сумішей, а також приладів і методів їхнього контролю;
- аналіз застосування сучасних ливарних сплавів для машинобудування;
- аналіз методів технологічних розрахунків і принципів проектування ливарної технології.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Технологічні особливості у високопродуктивних процесах формоутворення.

Лекції – 16 год. (№ № 1-9)

Практичні роботи – 8 год. (№№ 1-4)

Література: [1, 3, 4, 5, 7]

Змістовий модуль 2.

Тема 1. Нові технологічні процеси із застосуванням сучасних формувальних сумішей і ливарних сплавів.

Лекції – 16 год. (№ № 10-17)

Практичні роботи – 8 год. (№№ 5-7)

Література: [1, 2, 6]

2.1 Зміст лекцій

Лекція 1. Сучасні уявлення про механізм утворення усадкової раковини у виливку.

Змінення питомого об'єму металу при нагріванні-охолодженні, об'ємна усадка металу у рідкому стані, при кристалізації і у твердому стані.

Кристалізація сірого чавуну. Розрахунок об'ємної усадки при кристалізації для ливарного сплаву. Методика ЗНТУ визначення об'ємної усадки сплаву у рідкому стані.

Лекція 2. Нові методи отримання щільної структури металу виливків.

Кристалізація сплавів під тиском. Живлення вилівка із його термічного центру. Суспензійне лиття. Суміщення кристалізації з вібрацією.

Лекція 3. Сучасні високоефективні надливи.

Раціональна геометрична конфігурація надлива. Обігрів зовнішнім джерелом. Ізотермічні надливи: характеристика матеріалів, технологія застосування, ефективність. Екзотермічні надливи: склади і характеристика сумішей, технологія застосування, ефективність, методи випробування.

Лекція 4, 5. Сучасні методи машинного формування із застосуванням піщано-глинистих сумішей.

Технологічні особливості імпульсного формування. Технологічні особливості і схеми реалізації СЕЙАТСУ-процеса. Досягнення останніх років фірми «ДИСА» у галузі горизонтально-стосового формування.

Лекція 6, 7. Нові способи виготовлення піщаних форм.

Технологічні особливості вакуумно-плівкового формування. Технологічні особливості лиття за газифікованими моделями. Лиття у заморожені форми.

Лекція 8, 9. Нові способи виготовлення стрижнів.

Сучасні «NO-BAKE»-процеси: нові склади сумішей, обладнання для приготування сумішей і формування. «Cold-Box»-процеси: «Cold-Box-Amin», «Carbophen», «Enoki-CO₂», «Beta-Set» і інші. Оригінальні технологічні схеми реалізації цих процесів. Сучасні уявлення про піскодувне ущільнення суміші і продукції стрижнів газами для отвердження.

Лекція 10. Поновлювані технології у ливарному виробництві.

Регенерація формувальних пісків, піщано-глинистих сумішей і сумішей холодного твердіння. Ефективність і області застосування основних методів регенерації. Технічні рішення екологічних проблем, що виникають при застосуванні сумішей холодного твердіння.

Лекція 11. Нові технології у сумішеприготуванні.

Активація формувальних матеріалів: формувальних глин, води, зв'язуючих. Технологічні аспекти використання нового високопродуктивного обладнання для сумішеприготування: спарених бігунів, вихрових та роторних змішувачів.

Лекція 12. Нові уявлення про контроль властивостей формувальних сумішей.

Ущільненість – комплексний показник властивостей. Текучість, зчепленість, вологість – новий погляд на значимість цих показників.

Лекція 13. Нові прибори для контролю властивостей формувальних сумішей. Прибори для контролю міцності, твердості, вологості. Мінілабораторії для контролю.

Лекція 14, 15. Технологічні особливості виготовлення виливків із чавуну з кульовидним графітом.

Аналіз тенденцій світового розвитку цієї технології. Технологічні схеми реалізації цієї технології у промислово-розвинутих країнах. Особливості проектування технології ливарної форми.

Лекція 16. Чавун з вермикулярним графітом – перспективний матеріал з особливими властивостями.

Структура і основні властивості матеріалу. Области використання виливків, технологічні аспекти отримання цього чавуну. Нові вуглецеві матеріали для ливарних технологій.

Бейнітний чавун з кульовидним графітом – ливарний матеріал майбутнього.

Мікроструктура, основні властивості, номенклатура виливків, досягнення з виробництва у промислово-розвинутих країнах. Технологія отримання. Білі високохромисті зносостійкі чавуни: склади, мікроструктури, основні властивості, технологічні особливості виробництва.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1												
Тема 1. Технологічні особливості у високопродуктивних процесах формоутворення	40	16	8	-	3	13	-	-	-	-	-	-
Змістовий модуль 2												
Тема 1. Нові технологічні процеси із застосуванням сучасних формувальних сумішей і ливарних сплавів	40	16	8	-	3	13	-	-	-	-	-	-
Усього годин	80	32	16	-	6	26						

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Аналіз технологічних розрахунків	2
2	Метод розрахунку ливникових систем із умови ламінарного потоку	2
3	Розрахунок шару ливарної форми, який треба висушити	2
4	Аналітичні методи розрахунку внутрішніх і зовнішніх холодильників	2
5	Теплова симетрія у ливарній технології	2
6	Математична функція бажаності у ливарному експерименті	2
7	Розрахунок екзотермічного надлива методом фірми «Fosco»	2
8	Нові способи формоутворення – відеофільми	2
	Разом	16

5. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення об'ємної усадки ливарного сплаву у рідкому стані	2
2	Визначення об'ємної усадки при твердінні складно легованого сплаву	2
3	Вплив модуля ливника на процес додаткового живлення виливка	2
4	Вплив коефіцієнта корисної дії на об'єм надлива	2
5	Вплив діаметра живлячої діафрагми на зусилля відлому легко відокремлюваного надлива	2
6	Розробка технології виливка з використанням екзотермічного надлива	2
7	Вплив часу вакуумування на твердість вакуумно-плівкової форми	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Підготовка до лабораторних робіт і лекцій	16
2	Підготовка до рубіжних контролів і екзамену	10
	Разом	26

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальним завданням є курсова робота, яка ставить за мету закріплення теоретичних знань і спроба застосувати нові методи розрахунків, осмислення отриманих результатів з можливою перевіркою їх на практиці у майбутньому і можливим їх вдосконаленням.

1. Технологічні особливості виготовлення ливарних форм за Сейатсу-процесом.
2. Сучасні високоефективні екзо- і ізотермічні надливи для піщаної форми.
3. Поновлювані технології у сумішеприготуванні.
4. Нові прибори і методи контролю піщано-глинистих сумішей.
5. Технологічні особливості проектування модельної оснастки для Cold-Box-процесів.
6. Технологічні особливості виготовлення форм на Ноу-бейк-процесом.
7. Сучасні досягнення у галузі вакуумно-плівкового формування і номенклатура виливків.
8. Еволюційний розвиток процесу лиття за газифікованими моделями.
9. Огляд сфер застосування 3D-технологій у ливарному виробництві.

8. Методи навчання

При вивченні дисципліни «Нові процеси у ливарному виробництві» використовуються традиційні методи навчання:

- набуття знань під час аудиторних лекційних занять та самостійної роботи студента;
- формування умінь і навичок під час виконання завдань лабораторного циклу аудиторних занять;
- використання знань під час практичного виконання самостійної роботи;
- творча діяльність в процесі виконання індивідуальних завдань на лабораторних та самостійних заходах;
- закріплення знань під час підготовки до контрольних заходів на поточному, рубіжному та підсумковому контролю;
- перевірка знань, умінь і навичок в процесі поточного контролю та на іспиті.

9. Очікувані результати навчання з дисципліни «Нові процеси у ливарному виробництві»

1. Здатність застосовувати системний підхід до вирішення проблем ливарного виробництва.
2. Здатність демонструвати практичні інженерні навички відповідно до ливарного виробництва.
3. Здатність демонструвати знання і розуміння наукових фактів, концепцій, теорій, принципів і методів, необхідних для професійної діяльності в сфері ливарного виробництва.
4. Здатність застосовувати і інтегрувати знання і розуміння інших інженерних спеціальностей.
5. Здатність застосовувати наукові та інженерні методи для вирішення типових завдань ливарного виробництва.
6. Здатність демонструвати творчій та інноваційний потенціал в синтезі рішень та в розробці проектів у ливарному виробництві.
7. Здатність демонструвати розуміння контекстів, в яких можуть бути застосовані знання ливарного виробництва – в розробці технології, управління процесами, менеджменті тощо.
8. Здатність демонструвати знання характеристик специфічних матеріалів ливарного виробництва.
9. Здатність демонструвати знання і розуміння деяких математичних принципів і методів вирішення проблем ливарного виробництва.
10. Здатність брати участь в розробках планів і проектів ливарного виробництва для забезпечення досягнення поставленої мети з урахуванням всіх аспектів вирішуваної проблеми.

10. Засоби оцінювання

Здача індивідуального завдання, рубіжні контролі, екзамен.

11. Критерії оцінювання

Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий тест (екзамен)	Сума	
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3				100	100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11			T12
50			50										

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Приклад для виконання курсового проекту (роботи)

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
до 80	до 10	до 10	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Кузовов А.Ф., Иванов В.Г., Малый А.В. Технологические расчеты питания отливок. Монография: – Запорожье: ЗНТУ, 2017 – 76 с. ISBN 978-617-529-159-7.

13. Рекомендована література

Базова

1 Технологические процессы и оборудование для модернизации литейного производства в машиностроении. (Формы и стержни). Сборник руководящих технических материалов по современным эффективным технологическим процессам формообразования точных отливок для деталей в машиностроении. – М.: «Инженерно-технологический центр «Металлург». E-mail: itcm-metallurg@mtu-net.ru. – 2002.-281 с.

2 Чугуны с шаровидным и вермикулярным графитом и аустенитно-бейнитной матрицей – современные материалы для литых деталей. – М.: «Инженерно-технологический центр «Металлург». E-mail: itcm-metallurg@mtu-net.ru. – 2004.-250 с.

Допоміжна

3 Горенко В.Г., Яновер Я.Д. Теплоизоляционные материалы в литейном производстве. – К.: Техніка, 1981. – 96 с.

4 Справник В.И., Выгоднер Л.Ф. Обогрев прибылей отливок экзотермическими смесями. – М.: Машиностроение, 1981. – 104 с.

5 Галдин Н.М. Литниковые системы для отливок из легких сплавов. – М.: Машиностроение, 1978. – 198 с.

6 Новик Ф.С., Арсов Я.Б. Оптимизация процессов технологии металлов методами планирования экспериментов. – М.: Машиностроение; София: Техника, 1980. – 304 с.

7 Рыжиков А.А. Теоретические основы литейного производства. – М.: Машгиз, 1961. – 446 с.